

خاندان‌شناسی محمد حسن بن شیخ عبدالحسین تهرانی (شیخ‌العراقین)
به همراه

بازخوانی، ساختارشناسی، و فهرست‌نگاری سند ازدواج مورخه ۱۳۰۸ قمری

تألیف:

علی قنبریان (فیاض)

فهرست مطالب

۷	مقدمه حجت الاسلام علی قنبریان
۹	منابع مقدمه
۱۱	۱. شیخ محمد حسن و والدینش
۱۱	پدر (شیخ علم بن عبدالحسین)
۱۵	مادر (زهرا خاتون الزهرا)
۱۸	۲. خاندان شیخ محمد حسن
۱۸	۱.۲. شیخ عبدالحسین بزرانی (شیخ العراقین)
۱۹	۲.۲. علامه سید محمد مهدی خراسانی
۱۹	۳.۲. شیخ محمد حسن نجفی (صاحب جواهر)
۲۲	۳. فرزند شیخ محمد حسن و آغایم خانم کاشانی
۲۴	۴. وکیلان در عقد نکاح
۲۷	۵. بازخوانی عقدنامه شیخ محمد حسن شیخ العراقین و آغایم خانم کاشانی
۲۹	حواشی / سجلات
۳۱	۶. ساختار عقدنامه شیخ محمد حسن و آغایم خانم کاشانی
۳۳	۷. فهرست سند
۳۴	۸. تصاویر عقدنامه
۴۴	منابع و مأخذ کتاب

مقدمه حجت الاسلام علی قنبریان

اسناد متنوع بسیاری از زمان‌های قبل برجای مانده و به دست ما رسیده است. محتویات این اسناد هر چند مانند علوم رسمی همچون فلسفه، عرفان، و فقه نمی‌باشد اما بازخوانی و تصحیح آن‌ها اطلاعات بسیاری در زمینه‌های مردم‌شناسی، تاریخ، و... به پژوهشگران می‌دهد. هر قدر که شخصیت‌های سند، بانفوذتر بوده و از رجال سیاسی، دینی، ادبی، علمی، و... باشد، اطلاعات و داده‌های سند ارزش بیشتری پیدا می‌کند.

اسناد تاریخی بخش مهمی از تالیف مکتوب و مدون فرهنگ ایرانی است که به عنوان مهم‌ترین ابزار تاریخ‌نگاری مستندسازی در پژوهش و تحقیق است. در این میان اسناد شرعی بخش بزرگی از این مکتوبات را شامل می‌گردد. اسناد مربوط به دوره‌های تاریخی، هر چند ممکن است رزن حقوقی، قضایی، و اداری خود را از دست داده باشند اما به محقق، پژوهشگر، و نهایتاً به مورخ و خواننده کمک می‌کند تا با روابط اجتماعی، باورهای دینی و سنتی و آداب و رسوم و آنچه در جامعه برقرار بوده، آشنا شده و گزارشی مستند ارائه دهد.

یکی از انواع اسناد شرعی، عقدنامه‌های ازدواج می‌باشد. عقدنامه یکی از اسناد قابل اعتنا و درخور گذشتگان است که تاکنون تحقیق جامعی درباره آن انجام شده است. این اسناد معتبر اجتماعی، توسط کاتبان و میرزا نویسندگان فراوانی تحریر گردیده است که دارای ارزش ادبی، هنری، و تاریخی است.^۱

در عقدنامه‌های ازدواج می‌توان به مشخصات زوج و زوجه و پدرانشان، شهود، وکلای ایجاب و قبول (عاقدين)، مقدار مهریه (صداق)، و... پی برد.

۱. اسدالله عبدلی آشتیانی و محمدعلی نورانی آشتیانی، عقدنامه‌ای از روزگار ناصرالدین شاه قاجار به سال

اهمیت سند ازدواجی که در پی تصحیح و بازخوانی آن هستیم، از آن جهت است که پدر زوج (آقا شیخ علی) و اجدادش (شیخ عبدالحسین شیخ العراقین تهرانی، شیخ محمدحسن نجفی صاحب جواهر، و علامه سید محمد مهدی بحر العلوم) هستند و همچنین پدر زوجه (آقا سید علی کاشانی) از علما و متفکرین روزگار خویش بوده است.

در زینت حاضر ابتدا به شخصیت‌شناسی افرادی پرداخته می‌شود که در متن عقدنامه ذکر شده‌اند و سپس سند ازدواج مربوط به شیخ محمدحسن شیخ العراقین و آغایبگم خانم کاشانی با عناوین ساختارشناسی، و فهرست‌نگاری شده است و موارد مبهم و مجمل آن توضیح داده شده و منابع آیات و روایات مشخص گردیده است. منظومه‌وارگان کلیدی اثر حاضر عبارت‌اند از: عقدنامه، عقود شرعی، سند، شهود، شیخ محمدحسن، آغایبگم خانم.

ان تری عیاً فغطیه و کن سائر العیب ککھف مؤتمن
جل رب لم یکن عیب به و هو ستار له الفعل الحسن^۱
اللهم ما بنا من نعمة فمنك لا إله إلا أنت أسئلكم وأنت رب إليك.^۲

۱. حسین واقفی، دل‌نوشته‌های کاتبان، ص ۲۵۳.

۲. محمد باقر بن محمد تقی مجلسی، بحار الانوار، ج ۸۳، ص ۷۴.